

årgång 21 ● nr 1- 2008

nattvakkan

Nattvakan

utges av Hudiksvallsregionens fågelklubb (HFK).
Tidningen utkommer med två nummer årligen
och erhålles av samtliga medlemmar i HFK.
Årsavgiften för medlemskap är för närvarande
100 kronor och insättes på pg. 88 94 30-5.

Hudiksvallsregionens fågelklubb

är lokalklubb till Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening (GLOF). Medlemskap i HFK är dock oberoende av medlemskap i GLOF. HFK:s verksamhetsområde utgörs av Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner.

Lokalklubben har till syfte att samlar och stimulera intresset för fågelfaunan och skyddet av fågelmiljön i Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner. Dessutom skall föreningen verka för att sprida kunskap i fågel frågor genom kursverksamhet och exkursioner. Föreningen skall vara ett forum där medlemmarna inspirerar och informerar varandra. En viktig uppgift för föreningen är att vara drivande i vissa frågor med anknytning till fågelskydd.

Styrelse

Ordförande: Mats Sundkvist, Båtmansvägen 6

824 40 Hudiksvall, Tel. 0650-167 29

Vice ordförande: Kristina Sjöström, Välsta 62

824 94 Hudiksvall, Tel. 0650-74 30 87

Sekreterare: Karin Svensson, Blockvägen 16 F

824 34 Hudiksvall, Tel. 0650-175 37

Kassör: Lars-Göran Lindström, Slåttervägen 13

824 40 Hudiksvall, Tel. 0650-141 21

Övrig ledamot: Jonas Lind, Blockvägen 9

824 34 Hudiksvall, Tel. 0650-159 19

Suppleant: Bo Fagerström, Dalgatan 10

824 42 Hudiksvall, Tel. 0650-59 51 58

Suppleant: Niclas Vallin, Bergevägen 9

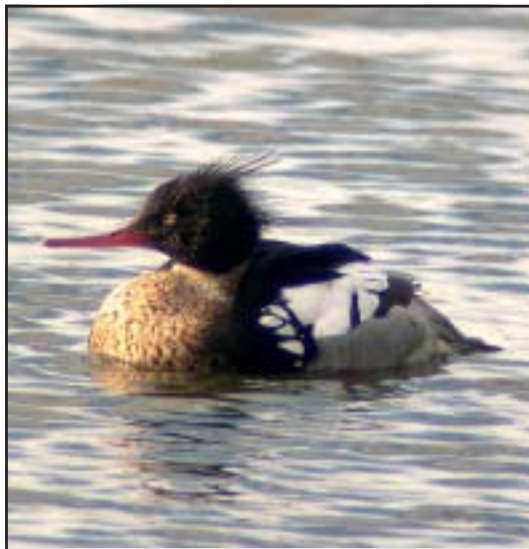
820 77 Gnarp, Tel. 0652-141 20

Följ med HFK på exkursion

Hudiksvallsregionens fågelklubb har ett digert utflyktsprogram under alla årstider.

Tryckt av:
Tryckpressen
Borås

Nyårsexkursionen

2008-01-01

Lars Göran Lindström

ENDAST TRE FÅGELSKÅDARE STÅLDE UPP på årets första exkursion. Det var förutom artikelförfattaren, Karin Svensson och dessutom en långväga gäst, Stefan Delin från Hörnefors.

Vi startade som vanligt klockan åtta vid Lilljärden där vi såg kanadagås och grågås. Vädret var inget vidare. Någon dag innan var prognosen att det skulle bli cirka 10 grader kallt och klart, men som vanligt denna vinter var det ett par plusgrader och mulet. Efter ett tag började det dessutom att snöa. Allt detta och tiden på året gjorde att ljuset långt in på förmiddagen var dåligt.

Fortsättning på sidan 23

INNEHÅLL NR 1 - 08

Nyårsexkursionen 2008-01-01	3
<i>Lars G Lindström</i>	
Ringmärkningsverksamheten 2007	4
<i>Kenneth Karelius, Lars Göran Lindström</i>	
Fågelläger vid Kvismaren	11
<i>André Larencranz</i>	
Projekt fjällgås verksamhetsberättelse för 2007.....	13
<i>Åke Andersson</i>	
Törnskator	18
<i>Lars Göran Lindström</i>	
En knäpp-resa	20
<i>Lars Göran Lindström</i>	
Program	24

*Foto på denna sida. Småskrake.
Lars Göran Lindström*

*Foto på framsidan. Ägretthäger på
Umeälvens is 22/12-2007
(vintersolståndet)
Lars Göran Lindström*

*Foto på baksidan. Lappmes från
skogen vid Geofysiska observatoriet,
Kiruna
Lars Göran Lindström*

Tingsösex blåhakar märktes. Foto: Lars-Göran Lindström.

Ringmärkningsverksamheten

2007

Kenneth Karelius, Lars Göran Lindström

UNDER 2007 MÄRKTES 3 715 individer av 86 olika arter. Antalet arter var betydligt högre än tidigare år men totalsumman var klart lägre än fjolårets resultat. Antalet ringmärkta boungar blev 1946, något under de senaste tio årens medelvärde.

Ugglorna hade i fjol en mycket bra häckningssäsong. Kullarna var både stora och många. Sju kullar av slaguggla gav 23 märkta ungar och av kattuggla märktes 15 boungar.

Ökningen av tornfalkshäckningar fortsatte även förra året, vilket fick till följd att

det för första gången märktes över hundra tornfalksungar, närmare bestämt 111 ungar i 22 kullar. Det är ju roligt att allt arbete med att sätta upp tornfalksholkar ger så fint resultat.

Gråtrut och silltrut, speciellt den senare arten misslyckades nästan totalt med sin häckning. Antalet ringmärkta silltrutsungar blev bara 61, det i särklass sämsta resultatet under den tid som märkning av ungar skett efter Hälsingekusten. Man kan bara spekulera i orsaker till den usla häckningsframgången

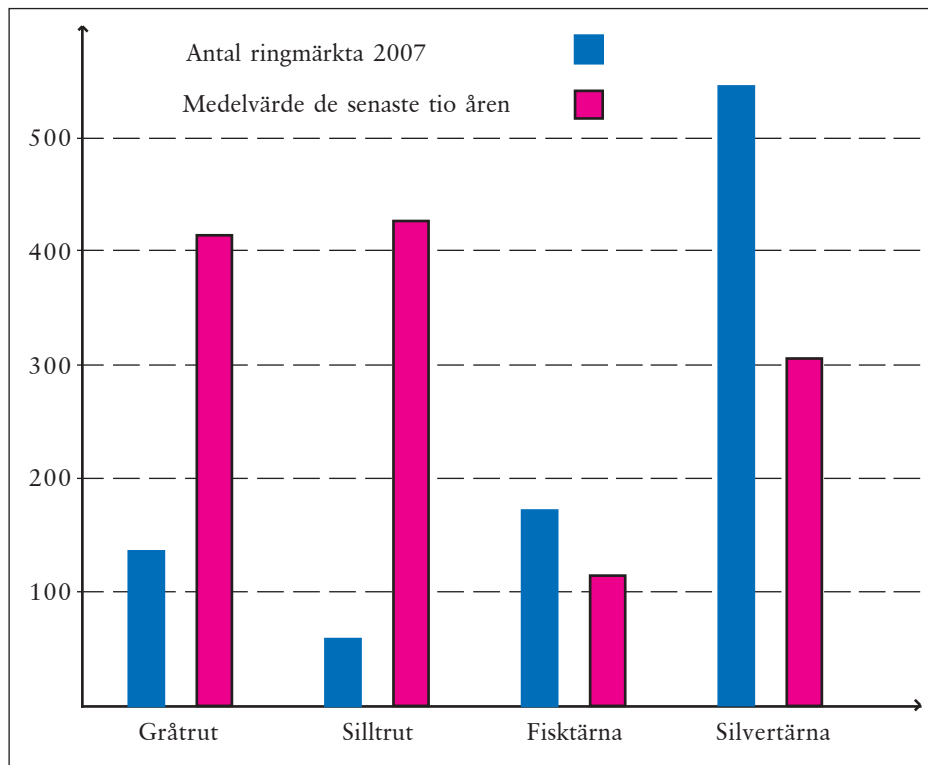

Diagram 1. Antal ringmärkta trutar och tärnor 2007 jämfört med medelvärdet under de senaste 10 åren.

för silltrut. De två åren innan hade de ett enormt bra häckningsresultat. Kanske måste de ha ett mellanår, där de återhämtar sig. När det gäller gråtrutens dåliga resultat så kan nog trutdöden haft sin inverkan. En vecka med dåligt väder i andra hälften av maj kan också ha påverkat. För tärnorna var resultatet precis det motsatta, både fisk- och silvertärna hade mycket god häckningsframgång och hela 551 ungar av silvertärna och 171 ungar av fisktärna kunde märkas. Man kan verkligen undra över orsaken att tärnorna lyckades extremt bra medan trutarna misslyckades (se diagram ovan).

Den iberiska gransångaren som höll till på Storön i Forsa under en stor del av maj blev

den enda nya märkartan för året. Busksångare som satt och sjöng vid Reffelmansviken i maj blev ny märkart för den lokalen.

Ringmärkning av flyttande fåglar under hösten på Reffelmansviken gav drygt 1200 märkta fåglar. Nämnas kan att trots dåligt väder under två av blåhakens bästa veckor, kunde flera än i fjol märkas. Det tyder på att de har haft en ganska bra häckningssäsong. En art som däremot inte verkar att ha lyckats alls var rörsångare som bara märktes i åtta exemplar. Kanske en av orsakerna var att det mesta av vassarna var nedtryckta när de anlände för att häcka. Efter fjolårets noll märkta videsparvar kunde i år i alla fall en förses med ring.

Återfynd

Under året inkom 92 återfynd av 17 arter.

Två långväga återfynd av **fisktärna** gjordes under förra året. Det ena var en fågel märkt på Fästmön, Kråköen som i april året efter kontrollerades av ringmärkare i Kapprovin-sen, Sydafrika. Avstånd från märkplatsen, 10 485 km. Det andra var en fågel märkt på Biskopen, Rogsta som i januari förra året kontrollerades av ringmärkare i Namibia 9 382 km från ön den föddes på (1).

Ytterligare ett återfynd kom från Afrika i fjol. Det var en **gulärta** som märktes på Reffelmansviken i slutet av augusti 1997 och som i oktober året efter blev dödad av en pojke som sköt fågeln med en slangbellsa i norra Ghana. Pojken tog vara på ringen och en svensk som besökte byn förra året såg ringen och meddelade ringnumret till Naturhistoriska museet. Det är inte så ofta som återfynd av tättingar fås från Afrika. Avstånd från märkplatsen till fyndplatsen var 5 845 km (2).

En **grönfink** märkt på Reffelmansviken i oktober 2006 flög ihjäl sig mot en glasruta i Schleswig-Holstein, Tyskland drygt två månader senare (3).

En **gråsiska** märkt på Reffelmansviken i september 2006 kontrollerades av en ringmärkare i Östvold, Moss, Norge i januari

2007. Ännu ett återfynd av arten från Norge (4).

En **storskarv** som märktes på Storhällan, Jättedal i början av juli 2006 sköts i januari 2007 ihjäl i Frankrike (5).

Ytterligare ett återfynd kom från Frankrike. Det var en **tornfalk** som märktes som en av fem boungar i Norstafjärden i juli 2006 och hittades död i Loire-Atlantique i januari året därpå (6).

Slutligen kan nämnas en **domherre** som märktes i Håstaby i december 2005 och som hittades död, flugit mot en glasruta, i norra Finland i april 2007 (7).

Mats Axbrink lyckades med hjälp av gömsle avläsa fem silvertärnor och två fisktärnor vid Ornskarpen, Strömsbruk. En av silvertärnorna var rejält gammal, drygt 15 år.

Kontroller

På åtel avlästes 13 **havsörnar** märkta av andra märkare bland annat sju märkta i svenska Lappland. En kungsörn märkt i Västerbotten avlästes också. Mats A avläste inte bara våra märkta tärnor utan även en **fisktärna** märkt i Namibia knappt tre år tidigare (A). En **lövsångare** märkt på Menorca, Spanien i början av maj 2006 hittades trafikdödad i Näsvisken två månader senare (B).

Art	Pull	Flygg	RMV	Summa
Storskarv	75			75
Gråhäger	12			12
Gräsand		1		1
Storskrak		2		2
Duvhök	3			3
Fiskgjuse	6			6
Ormvråk	7			7
Tornfalk	111			111
Trana	1			1
Strandskata	1			1
Storspov	1			1

Art	Pull	Flygg	RMV	Summa
Tofsvipa	1			1
Rödbena	3			3
Roskarl	6			6
Labb	1			1
Skrattmåås	197			197
Fiskmåås	51			51
Gråtrut	140			140
Silltrut	61			61
Havstrut	21			21
Fisktärna	171			171
Silvertärna	551			551
Tobisgrissla	13			13
Tordmule	115			115
Ringduva	2			2
Kattuggla	15	1		18
Slaguggla	23	1		24
Göktyta	6			6
Större hackspett		5		5
Mindre hackspett		1		1
Tornseglare	3	1		4
Ängsplärka		27	27	27
Trädplärka		21	21	21
Sädesärta		3	3	3
Gärdsmyg		3		3
Järnsparv		40	36	40
Rödhake		27	15	27
Näktergal		1	1	1
Blåhake		26	26	26
Rödstjärt		3	3	3
Buskskvätta		3	3	3
Björktrast	2			2
Rödvingetrast		8		8
Koltrast		5	1	5
Taltrast		3		3
Trädgårdssångare		26	26	26
Svarthätta		24	24	24
Ärtsångare		10	8	10
Törnsångare		15	15	15

Art	Pull	Flygg	RMV	Summa
Sävsångare		10	10	10
Rörsångare		8	8	8
Busksångare		1	1	1
Kärrsångare		1	1	1
Lövsångare		217	216	217
Gransångare		92	91	92
Iberisk gransångare		1		1
Grönsångare		1	1	1
Kungsfågel		23		23
Svartvit flugsnappare	157	12	9	169
Stjärtmes		6		6
Talgoxe	30	302	94	332
Svartmes		7		7
Blåmes	26	110	49	136
Talltita		14	6	14
Tofsmes		1		1
Nötväcka	7	7		14
Trädkrypare		5		5
Törnskata		4	4	4
Skata		1	1	1
Kaja	4			4
Stare	121			121
Gråsparv		2		2
Pilfink		20	5	20
Bofink		19	13	19
Bergfink		8	6	8
Gråsiska		273	175	273
Snösiska		2	1	2
Steglits		19	19	19
Grönfink	2	218	211	220
Grönsiska		33	27	33
Domherre		19	2	19
Rosenfink		5	5	5
Sävspurv		38	37	38
Videsparv		1	1	1
Gulspurv		24	16	24
Summa	1946	1769	1219	3715

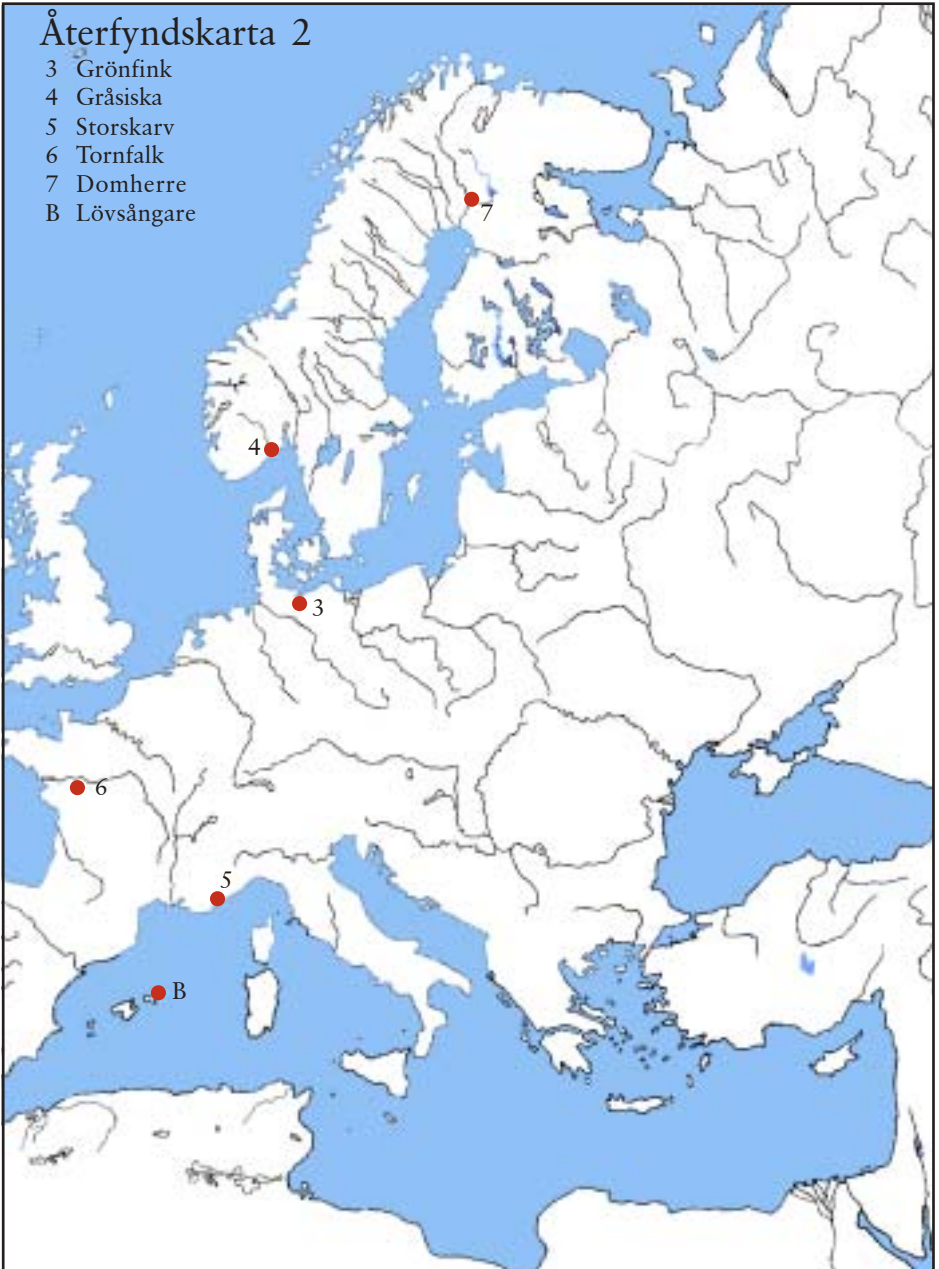
Återfyndskarta 1

- 1 Fisktärna
- 2 Gulärla
- A Fisktärna

Återfyndskarta 2

- 3 Grönfink
- 4 Gråsiska
- 5 Storskarv
- 6 Tornfalk
- 7 Domherre
- B Lövsångare

En av vadarerna som André såg, mosnäppa. Foto: Lars-Göran Lindström.

Fågelläger vid Kvismaren

André Larencranz

DEN 17 MAJ BAR DET AV MOT KVISMAREN, en fågel-lokal i Närke, inte långt från Örebro. Jag och fem andra ungdomar hade samlats där av en anledning: fågelskådning.

De andra ungdomarna var: Andreas (ledare), Albin (ledare), Simon ("veteran"), Pontus ("veteran") och Max. På plats fanns också några vuxna. Efter att vi bekantat oss en aning med varandra gick vi en liten tur för att spana av omgivningarna. Snart fick vi höra en ortolansparv, något jag hoppats på

att få göra. Oturligt nog började det ösregna så vi fick skynda tillbaka.

Några timmar senare och med mat i magen gick vi ut igen. Albin och Andreas visade oss runt på området, var ringmärkingen höll till, vilka fåglar man kunde hoppas på att få se och var man kunde tänkas se dem. Efter att vi gått någon kilometer och stött på en och annan gök var det hög tid att göra sig ordning för natten.

Drygt tre timmar senare, klockan 03.00,

var det bara att stiga upp. Det var dags för ringmärkning. Något sömndruckna pallrade vi oss upp. Tillsammans med en av de vuxna gick vi till ringmärkningslokalen. Det var mycket intressant att se hur ringmärkningen gick till. Hur man hängde upp näten, tog ur fåglarna och slutligen hur man bestämde ålder, vikt, fett, kön och så vidare. Vi hade runt tio nät uppe och vittjade dem ungefär en gång i halvtimmen. Det var svårt att få loss de små livnen; jag var rädd att jag skulle skada dem. Jag tog det väldigt försiktigt. Jag fick lära mig att det var just min "rädsla" att skada dem som gjorde det svårt. Fåglarna tål mycket mer än man tror (men man skall naturligtvis vara noga med att vingor och ben inte hamnar i onaturliga vinklar). Fåglarna mår antagligen sämre av att man velar, som jag gjorde. Man lär sig något nytt varje dag. Strax upptäckte jag att talgoxarna var bland de knepigaste att få loss. Deras kraftiga näbbar kunde nypa till ordentligt. Vi fick en ganska bra fångst. Om jag minns rätt så var det runt 40 fåglar. Några få exempel av dessa är: sävsparv, talgoxe, lövsångare (både nordlig och sydlig) och blåhake (en personlig favorit).

Vid sju-halvåtattiden plockade vi ihop och begav oss tillbaka. Första ringmärkningsdagen var en mycket intressant upplevelse måste jag säga. Efter att vi ätit och sovit satte vi upp ett nät i närheten av huset för att se om vi kunde fånga någon gulärsla, och mycket riktigt fick vi fast några. Vädret den här dagen hade varit bra med solsken och svaga vindar, men under natten började det blåsa upp och regna. Den andra morgonen blev därför inte lika lyckad. Vi fick upp näten senare och på grund av vinden kunde fåglarna lättare få syn på näten. Vi lyckades ändå få tag på en art jag länge velat se: pungmesen. Detta var dagens höjdpunkt för mig. Vi fann även två pungmesbon en bit in i skogen.

Tornseglare flög omkring över våra hu-

vuden och ibland bara någon decimeter ifrån oss. Den vuxne (ursäkt mitt dåliga ordval men jag kommer inte ihåg hans namn) och Andreas tog ett nät och försökte rycka upp det precis när seglarna flög förbi. Detta hade man lyckats med förr, men ack, inte denna gång. Någon timme senare var vi på väg med bil mot en annan omtyckt fågellokal. På vägen dit fick vi syn på en brun glada, vilket väckte stor uppståndelse. Den seglade förbi över en skog så vi tappade den ur sikte. En vild (alltför vild för min smak) jakt började. Men vi fick inte se den igen. Framme vid lokalen möttes vi av en stark vind, så man fick passa så att inte tubkikaren föll omkull. Där fick vi se mosnäppa och någon annan lite ovanlig vadare (nästa gång ska jag se till att hålla bättre ordning på mina anteckningar!) Efter några timmars spaning där var det dags att vända åter. Plötsligt fick vi en rapport om att en rostand inte var långt borta. Ännu en vild jakt med bilen började, en jakt som polisen inte skulle ha överseende med är jag rädd. Väl framme kunde vi se den vackra anden spatsera på ett gräsfält. Rostandens normala häckningsområde är i södra Europa och i Asien, så detta var verkligen uppseendeväckande. Men troligen så var detta exemplar en rymling från någon djurpark.

Den tredje och sista dagen hade vi tagit sovrmorgon till 05:00 och drog sedan ut på en liten runda. Den intressantaste arten vi fick syn på denna dag var törnskata (en ganska vanlig fågel, men en ny art för mig). Sedan var det dags att åka hem till Glada Hudik. Jag skulle vilja tacka fågelklubben för att ni gjorde det möjligt för mig att åka till Kvismaren. Jag fick uppleva tre mycket intressanta och lärorika dagar. Tack ska ni ha!

André fick bidrag till fågelläget ur fågelklubbens ungdomsfond.

Fjällgås vid Liljefjärden. Foto: Lars Göran Lindström.

Projekt fjällgås

Verksamhetsberättelse för 2007

Åke Andersson

FJÄLLGÄSS I HÄGN

Öster Malma, Gotland och Nordens Ark
Stor oenighet om hur man skall förvalta fjällgåsbeståndet i Sverige har fortsatt gälla under året. Trots försök att finna en kompromiss som kan accepteras av de flesta parter återstår ännu flera olösta motsättningar. På grund av att såväl nationell som internationell skötselplan fortfarande saknas, har projektgruppen funnit det riktigt att avvakta

dess pågående utredningar innan beslut tas om eventuell fortsatt utsättning. Arbetet inriktades våren 2007 för att få fram ungar att användas som rekryteringsdjur i de befintliga bestånden. På Öster Malma häckade ett par som fick fram fyra flygga ungar, vilka tyvärr alla dog. I hägnet på Gotland producerade ett par, fyra ungar. I Nordens Arks anläggning häckade fyra par som fick elva flygfärdiga ungar. Hösten 2007 omfattade beståndet på Öster Malma 15, Gotland 48 och Nordens Ark 26 fjällgäss.

Import av fjällgäss från Ryssland

Från Ryssland importerade vi i februari 2007 sex ungfåglar som fångats för projektets räkning under häckningsperioden 2005 i Nennets Autonoma område i norra Ryssland. De hölls under hösten 2006 – våren 2007 i Moskva Zoo, men sedan vi från Jordbruksverket fått ett undantag från restriktionerna till följd av fågelinfluensan, kunde fjällgässen efter vederbörliga veterinärkontroller och provtagning via Arlanda transporteras till karantänen på Nordens Ark. Samtliga fåglar visade sig vara fullt friska och hålls tills vidare på Nordens Ark. Där finns nu sammanlagt 13 fåglar som fångats i Ryssland (en av fjällgässen från 2005 års fångst har måst avlivas sedan den blivit svårt skadad).

Under häckningssäsongen 2007 har tio fjällgäsungar fångats i samma del av Ryssland, men på andra lokaler än 2005 och 2006. Fåglarna finns ännu i Moskva Zoo, men vi beräknar att de kan transporteras till Sverige inom kort.

Såväl på Nordens Ark som på Öster Malma pågår planering för uppförande av nya övervintrings- och häckningsanläggningar.

INVENTERING AV DET FRIFLYGANDE BESTÅNDET

Vintern 2006/2007

Från de holländska gåsforskarna som brukar inventerara fjällgässen i vinterkvarteren

rapporteras att antalet var lägre än året innan. Vi väntar på en sammanställning.

Vårflyttningen

Under våren rastade 12 exemplar vid Valjeviken, Blekinge, och bara 10 stycken vid Svensksundsviken, Östergötland. Från Hjälstaviken, Uppland rapporterades 19 vårrastare. Cirka 70 fjällgäss passerade Sydsverige i början av maj. Passagen av de fjällnära rastplatserna skedde våren 2007 mycket snabbt. De restaurerade och kreatursbetade strandängarna i Ammarnäs-deltat besöktes av minst 12 (eventuellt 13) fjällgäss och Båtsjaur utför Arjeplog av minst sju individer. Ett par rastade nära Arjeplog och ett par vid Stensele. Troligen har många fjällgäss flugit direkt upp till häckningsområdena.

Fjällgäsbeståndet i utplanteringsområdet

Islossningen på sjöarna i kärnområdet skedde vid månadsskiftet maj-juni och mycket snö fanns kvar vid den tidpunkten. Enligt uppgift bröt isen i Tjälmejaure upp cirka 8 juni.

Tre team (ledda av Niklas Holmqvist, Bo Fagerström och Åke Andersson) inventerade i utsättningsområdet under häckningsperioden (11-16 juni, 21-24 juni respektive 19-26 juni). Fjällbevakaren Walter Thorfve, Adolfström, inventerade i kärnområdet 29-31 maj och i ett område längre österut 19-20 juni.

Under den första delen av undersökningsperioden uppträdde fjällgässen i häckningsområdet på sådant sätt att det var svårt att få grepp om antalet par. Några få par kunde lokaliseras. När kläckningen kom igång sågs ungfåglar på flera platser där vi tidigare inte hade några säkra observationer om häckning. Sammanlagt sågs fyra nykläckta kullar i norra delen av kärnområdet 19-21 juni. I detta område var ytterligare minst fem par aktiva utan att visa tecken på häckning. Den största flocken med cirka 20 fjällgäss sågs runt den

Fjällgäss vid Lillfjärden. Foto: Lars-Göran Lindström.

23 juni (Anders Pilto). En flock med 16 fjällgäss sågs i Tjälmejaure 26 augusti (Rolf Johansson & Cathrin Krantz). Sammanlagt sex märkta fjällgäss avlöstes i fjällen.

När fjällgässen i slutet av augusti anlände till Hudiksvall och Hjälstaviken inräknades 9 kullar med sammanlagt 22 ungfåglar, vilket är det bästa häckningsresultatet någonsin. Vi vet dessutom att två av de par som sågs med nykläckta ungar i juni saknade ungar när de anlände till kusten. Lägg därtill att vi fått rapport att tre par av allt att döma fick sina äggkullar rövade. Därmed har vi kännedom om minst 14 häckande par säsongen 2007.

Observationer under häckningstid utanför fjällområdet

Inga fjällgäss rapporteras ha återvänt till fjolårets häckningsplats utanför Sundsvall.

Parbildning mellan hanar av fjällgås och honor av vitkindad gås har även i år observerats på ett par håll. En hane sköts 20 april vid Hjälstaviken av deltagare i projektet. På uppdrag av projektet sköts en hane i Jämtland den 15 maj och ytterligare en hane 8 augusti i Gävle. Den senare hade häckat i Hälsinglands skärgård och fått fram 5 ungar (hybrider). När denna kull med vitkindad gåshona senare anlände till Hjälstaviken hade de sällskap med en fjällgåshane som av

allt att döma slutit sig till familjen. I Hälsinglands skärgård sköts en hybrid mellan fjällgås och vitkindad gås.

Ruggningen

De fem första fjällgässen återvände till Lillfjärden den 18 juni. Den 29 juni fanns 24 fjällgäss på plats men endast 18 stannade och genomförde ruggningen. Av dessa var ingen ringmärkt.

Höstflyttningen

I Hudiksvallstrakten sågs som mest 78 stycken samtidigt. Högsta antalet i Hjälstaviken under hösten var 23 exemplar. Bara 2 rastande rapporteras från Västmanland, men Svensksundsviken i Östergötland besöktes av 34 fåglar. Flyttningsmönstret under hösten med rastlokaler i södra Norrland och östra Svealand – nordöstra Götaland, men ingen lokal längre söderut i landet, är detsamma som tidigare. Vi bedömer att höstbeståndet var omkring 90 exemplar.

FJÄLLGÄSSEN I NORDEN UTANFÖR UTPLANTERINGSOMRÅDET

I tidigare årsberättelser har konstaterats att fjällgäsen inte längre förekommer regelbundet häckande i Sverige utanför utplanteringsområdet eller dess närhet. Inga nya fynd har tillkommit under 2007.

På rastlokalen i Valdak i Porsangerfjorden i Norge rastade 30 fjällgäss under våren och under hösten 33 adulta med sammanlagt 33 ungar.

UNDERSÖKNING AV FJÄLLGÄSSENS GENETIK

Preliminära resultat från den omfattande genetiska undersökningen av fjällgäss i svenska, finska och tyska anläggningar, som genomförts av professor Michael Wink, Heidelberg, Tyskland, presenterades under våren. Två av fjällgässen i Öster Malmas bestånd

visade inslag av bläsgås medan såväl det gotländska som det finska beståndet hade inslag av fåglar med grågåsgener. Resultaten har medfört att vi avlivat en del fjällgäss med gener från andra gåsarter. Fjällgässen i de tyska anläggningarna hade ytterst liten inblandning av andra arter. Resultaten förväntas bli publicerade inom kort och blir sannolikt vägledande för den fortsatta uppfödningen.

SVENSKT ÅTGÄRDSPROGRAM

Det svenska åtgärdsprogrammet för fjällgäss diskuterades vid ett sammanträde i Norrbotten i december 2006 med berörda parter närvarande. Länsstyrelsen i Norrbotten har uppdraget att ta fram ett reviderat förslag.

Bild på årets största kull, sex ungar. Lillfjärden september 2007. Foto: Lars G Lindström.

INTERNATIONELL AKTIONSPLAN

Bonnkonventionens sekretariat har under året arbetat med att nå ett samförstånd om bevarandet av fjällgäsen. Naturvårdsverket har företrätt Sverige i diskussionerna. Arbetet har bland annat föranlett en förnyad genomgång av de observationer av fjällgäss som gjordes i Arjeplogsfjällen då utsättningarna startades. Granskningen visar att fjällgäss tillhörande den ursprungliga populationen fanns kvar i litet antal när de första utsättningarna gjordes. Därför bör utsättningarna inom Projekt Fjällgås klassificeras som beståndsförstärkning (eng. reinforcement) och inte som en återinplantering (reintroduction). Denna ändrade tolkning har betydelse för hur regler och rekommendationer i internationella överenskommelser skall tillämpas. Hittills har ingen enighet nåtts om hur det svenska beståndet skall förvaltas. Uppbyggnad av ett avelsbestånd baserat på ryskfödda fåglar accepteras av flertalet, men formerna för var, när och hur utsättning skall ske diskuteras fortfarande.

INTERNATIONELLT SAMARBETE

Arbetet med att bygga upp en ny grupp av

hägnade fjällgäss för framtida utsättning har fortsatt. Genom medverkan från kollegor i den ryska forskningsgruppen RGG (The Russian Goose, Swan and Duck Group of North Eurasia) och Moskva Zoo har ytterligare tio unga fjällgäss fångats sommaren 2007 och skall importeras till Sverige inom kort.

Den tyska gruppen Aktion Zwerggans tvingades genom beslut av tyska myndigheter att skjuta upp sina planer på en utsättning år 2007 av fjällgåsungar i det tidigare häckningsområdet i Västerbottensfjällen.

Ett stort tack också till alla rapportörer, både svenska och utländska. Ornitologerna i Hudiksvall och vid Hjalstaviken har som vanligt bidragit med mycket värdefulla observationer. Walter Thorfve och Lasse Strömgren har bland annat bevakat rastlokaler nära fjällen. Stort tack också till våra ryska kollegor i The Russian Goose, Swan and Duck Group of North Eurasia och Moskva Zoo.
Uppsala den 26 november 2007

Åke Andersson/projektledare
Ringatan 39 C, SE-752 17 Uppsala,
Sverige. E-post: ake_a@swipnet.se

Törnskator

Lars G Lindström

FAMILJEN TÖRNSKATOR BESTÅR AV åtta måttligt stora tättingar med lång stjärt, kraftig näbb med krökt spets, kraftiga fötter, vassa klor samt ofta ett brett mörkt band genom eller bakom ögat. De sitter långa stunder stilla väl synliga, ofta i topp eller på träd, och spanar efter byte (insekter, ödlor, smågnagare och till och med småfåglar). De flesta av törnskatorna är långflyttare, det vill säga de tillbringar vintern i Afrika, söder om ekvatorn.

Törnskata

Häcker i Sverige i södra delarna av landet och längs Norrlandskusten. Arten har minskat kraftigt under de sista årtiondena, troligtvis på grund av svårigheter på övervintringsområdena.

Varfågel

Häcker i de norra delarna i Sverige ända upp till de sista fjällbjörkskogarna innan kalvfjället. Övervintrar ofta i södra delen av Sverige. Ses hos oss oftast på flyttning norrut i april eller undantagsvis revirhävande under vinterhalvåret.

Rödhuvad törnskata

Häcker i Medelhavsområdet i öppen skogsterräng. Flyttar under vinter till tropiska Afrika. Sällsynt men nästan årlig gäst i Sverige, speciellt under maj månad. De flesta fynden är gjorda på Öland.

Svartpannad törnskata

Har ett mera östligt häckningsområde jämfört med den rödhuvade. Årlig gäst i Sverige. Fågeln på nästa sida stannade utanför Uppsala i drygt två veckor i september 2007.

Ökenvarfågel

Var till nyligen en ras av varfågel. Är numera en egen art. Fågeln på nästa sida är fotograferad i Spanien där en stor population av ökenvarfågel finns.

Övriga arter

Dessutom finns i Västpalearktis arterna masktörnskata och isabellatörnskata, den tidigare häckande i östra Medelhavsområdet och den senare en sällsynt gäst från Sibiriens och Centralasiens stäpper. Förutom dessa finns brun törnskata som endast har setts en enda gång i Sverige. Fågeln ringmärktes på Nidingen, Halland år 1984. Den bestämdes först till isabellatörnskata.

Foton nästa sida

Överst till vänster: Törnskata, Näsvisken. **Till höger:** Rödhuvad törnskata, Sardinien. **Mellan:** Ökenvarfågel, Spanien och svartpannad törnskata, Uppsala. **Underst:** Varfågel, flygfältet i Söderhamn.

En knäpp-resa

Lars G Lindström

PÅ LUCIADAGEN VAR JAG IN PÅ SVALAN (fågel-rapporteringen på internet) och såg då att en ägretthäger hade observerats i Umeå. Jag tänkte inget mera på detta utom att det var en väldigt udda observation. Ägretthägern häckar i sydöstra delen av Europa bort mot Svarta och Kaspiska havet och övervintrar i Medelhavsområdet eller Afrika. Så man kan utan tvekan säga att fågeln hade hamnat lite fel.

När jag några dagar senare åter var in på Svalan så var fågeln fortfarande kvar och dessutom hade det publicerats flera mycket fina bilder på hägern där den stod på isen bredvid en vak i Umeälven.

Den 22 december skulle jag och den övriga familjen åka norrut för att fira julen hos svärföräldrarna i Kalix. Eftersom vi skulle åka buss och passera Umeå, började tankarna komma hos mig att stanna och försöka få några bilder på en art, som jag aldrig hade fotograferat tidigare (dessutom visade bilderna på nätet att man kunde komma ganska nära hägern).

På fredag, dagen innan vi skulle åka, gick jag ånyo in på Svalan. Jodå, fågeln fanns fortfarande vid sin vak 50 meter uppström den nyaste av de tre broar som går över Umeälven, Kolbäcksbron.

Den buss som vi tänkte åka med gick från Sundsvall klockan tio och med fyra timmars restid skulle jag inte vara i Umeå förrän klockan två och då har det redan hunnit mörkna så mycket att fotografering skulle ha varit omöjligt. Jag kollade turlistan för Norrlandskusten, bussar som går från Sundsvall till Haparanda, och såg att den första bussen från Sundsvall gick klockan åtta och var framme i Umeå klockan tolv. Om allt klaffade så skulle jag hinna ut till Kolbäcksbron, ta kort på fågeln, om den var kvar, och tillbaka till busstation till klockan två och sedan fortsätta, med den övriga familjen, med buss norrut.

Nu gällde det bara att hitta en förbindelse från Hudiksvall till Sundsvall. Det visade sig inte vara helt lätt. Eftersom det var en lördag så gick varken tåg eller buss, direkt till Sundsvall, den tiden på dygnet. En möjlighet fanns. Buss klockan 21.30 till Ljusdal sedan vänta en halvtimme innan en buss till Bollnäs avgick, därefter ytterligare 40 minuters väntan och sedan buss till Söderhamn. Till sist tåg till Sundsvall där jag skulle vara framme klockan fyra på morgonen (tåget från Göteborg stannar inte i Hudiksvall men i Söderhamn). Där skulle jag få vänta i fyra timmar. Till och med en knäpp fotograf tyckte att det blev för bökigt och jobbigt.

Men det fanns ytterligare en chans. Buss till Ljusdal 22.30, vänta en dryg timme och sedan tåg till Umeå. Det var bara ett problem, jag hade ingen biljett och till julhelgen är alla biljetter till tågen sedan länge slutsålda. Dessutom, om jag inte hade någon sittplats, skulle jag överhuvud taget få åka med eller skulle jag bli avkastad på nästa station, Ånge. Hur kul är det att tillbringa halva natten i Ånge?

Efter mycket funderande under dagen så beslutade jag mig till sist för att chansa och ta tåget i alla fall, fågeln drog mig för mycket (bara inte fågeln hade dragit sin väg).

Klockan halv elva på kvällen gick bussen punktenligt mot Ljusdal. Väl framme såg jag på monitorn vid station att tåget skulle vara cirka 50 minuter försenat. Så i stället för en timmes väntan så blev det nästan två timmar.

Äntligen kom tåget och genast som jag klev på insåg jag att det inte skulle finnas en enda plats, så det var bara att parkera sig på golvet. Jag köpte min biljett och fick löfte av konduktören att inte bli avkastad i Ånge, det var ju snällt. Jag placerade mig på golvet i ena änden av en vagn, där man stiger på och av, med fötterna placerade i trappan. Så satt jag i ungefär fyra timmar tills resturangvagnen öppnade. Efter en timmes fikande var det hög tid att lämna min plats till andra och de resterande två timmarna tillbringade jag stående.

Tåget var i rätt tid när det anlände till Umeå. Jag letade efter förvaringsboxar både på tågstationen och busstationen men det fanns inte några så det var bara att gå i väg med ryggsäcken på ryggen. Jag gick in mot centrum för att i första hand ta en buss ut till Kolbäcksbron men det skulle inte gå någon förrän 40 minuter senare, så jag tog en taxi istället.

När jag kom fram såg jag inte till någon häger och tanken hann komma att den nog

var borta men precis då flög den upp från strandkanten och landade vid en vak under bron. Klockan var strax före nio och trots att det var alldeles klart var det inte tillräckligt ljust än (det var ju årets kortaste dag), så de första bilderna jag tog blev inte bra. Efter en stund flyttade sig ägretten till en annan vak och då fick jag något bättre bilder. Den gick in mot strandkanten och snart så såg jag den inte på grund av alla buskar som var i vägen. Jag tänkte att om jag går upp på bron så får jag nog fri sikt och ett bra läge för att ta flera kort på fågeln.

För att komma upp på bron var jag tvungen att gå en ganska lång omväg och när jag äntligen var uppe på bron och började spana efter hägern så var den försvunnen. Jag gick längs bron och tittade över alla vakar som jag kunde se men någon häger upptäckte jag inte. Det var bara och gå ned igen till den plats där jag först hade sett den. Typiskt att den skulle försvinna innan ljuset var tillräckligt bra.

Jag stod en stund och begrundade mitt öde när plötsligt ägretten kom flygande och landade bara cirka 50 meter bort. Snabbt fram med tubkikare och kamera och nu fick jag bilder på hägern i ganska bra ljus. Den flyttade på sig några gånger men var hela tiden på ett bra knäppavstånd. Nu kom en annan fotograf dit och han gick närmare och närmare fågeln och trots att jag skrek åt honom att inte gå för nära, skrämde han den och hägern tog höjd och försvann uppströms efter älven.

Jag var trots allt nöjd för jag hade fått mina bilder och några var dessutom riktigt bra. Jag började att vandra in mot Umeå centrum och nedanför lasarettet hittade jag hägern igen och jag fick ytterligare flera bra bilder på den. Efter mat i Umeå så steg jag på bussen och återförenade mig med den övriga familjen och fortsatte resan norrut. En knäpp resa i ordets båda betydelser.

Fortsättning från sidan 3

En tur inåt landet gav knipa och överraskande en småskrake efter Rolfstaån men ingen sångsvan varken där eller i Ölsund.

Färden gick vidare mot Iggesund där besök vid fågelbord gav några arter. Roligaste var de grönsiskor som vi såg vid Hagen. Grönsiska är många år en ganska ovanlig första januari art. Vi missade de steglitsar som födosökt vid ett fågelbord på norra delen av Iggesund dagen innan.

Ett besök hemma hos Mats Sundkvist gav ingen koltrast och vi såg inte heller den snösparv som besökt Mats fågelbord någon dag tidigare.

Hornslandet blev nästa mål. I Dressviken såg vi sjöorre och svärta och en gråspett höll till vid stugområdet. Det blåste kraftig östlig vind så efter cirka 10 minuters spanade stod vi inte ut längre, det blev för kallt.

Vi fortsatte mot Hölick där vi bland annat såg en alfågel. Dagen avslutades en halv timme innan det blev mörkt, vid Kolandsbryggan för vädret hade blivit ännu sämre. Totalt blev det bara 37 arter. Det är nog bäst att Mats A som vanligt är ledare nästa år.

Vinnare till "Fågelkryset" i förra numret av Nattvakan blev Kristina Grönholm i Uppsala. HFK säger grattis till vinnaren! När man hittat alla arter i kryset, blev det ett antal bokstäver kvar. Dessa bokstäver bildade ytterligare en art, nämligen näktergal.

ETT NYTT FÅGELTORN HAR BYGGTS vid Lakvattensjön, Ulvbergets avfallsstation. Arbetet har utförts av grabbarna på kommunen. Virket är överblivet från andra projekt. Tornet är placerat på sjöns östra sida. Vid besök, parkera ej efter R 84. Cirka 200 meter före sjön finns en skylt där det står Fansmyren. Kör in cirka 100 meter och parkera. Tag stig till vänster mot tornet. Då flera intressanta arter rastar och häckar vid sjön bör ett besök under våren bli uppskattat.

Mats Sundkvist

Årsmöte

Härmed inbjuds du till

Hudiksvallregionens fågelklubb

Årsmöte

Tid

11/3

Klockan 18:30

Plats

Räddningstjänsten

Fika

Stefan Persson pratar om fåglar
och visar bilder

Skaggdopping, juni 2007. Foto: Lars G Lindström.

Program

vår–höst

Ugglexkursion

26/2, 4/3

Tid: 19.30
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Sundkvist, 070-698 69 11

I år provar vi med två kvällar för ugglelyssning. Väder och vind måste ju vara perfekt och nu har vi dubbla chanser att förhållandena skall vara bra.

Årsmöte

11/3

Tid: 18.30
Plats: Räddningstjänsten

Sedvanliga årsmötesförhandlingar. Stefan Persson, Hälsinglands meste fågelskådare, visar fågelbilder från Hälsingland och berättar om sitt fågelskådande. Fågelklubben bjuder på fika.

(Halv)månskensvandring

14/3

Tid: 19.00
Samling: Entrén till Hassela sport och konferens
Ansvarig: Ragnar Svensson, 0652-320 29

Även i år så arrangerar Nordanstigs naturskyddsförening en vandring och ugglelyssning i (halv)månens sken. Medtag fika och korv för grillning.

Innemöte

18/3

Tid: 19.00
Plats: CUL (fd Lansen), Kullgatan 6-8
Ansvariga: Karin Svensson, 070-513 48 66
Lars G Lindström, 0650-141 21

Vi träffas en kväll innan flyttfåglarna har kommit och tittar på hur man känner igen de vanligaste vårfåglarna.

Orrlek april, maj

Studera orrarna och deras spel på nära håll.

Alternativ 1: På en myr i Gnarp finns en koja med plats för två personer. Bokning och information: Sven Norman, 0652-204 18.

Alternativ 2: På ett berg i Bergsjö finns en koja med plats för åtta personer: Bokning och information: Ove Strindlund, 070-324 04 24.

Tisdags exkursioner

8/4, 15/4, 22/4, 29/4, 6/5, 13/5

Tid: 17.30
Samling: Lillfjärden
Ansvariga:

8/4 Karin Svensson, 070-513 48 66
15/4 Lars G Lindström, 0650-141 21
22/4 Mats Åberg, 0650-946 84
29/4 Kristina Sjöström, 0650-74 30 37
6/5 Jonas Lind, 070-307 32 82
13/5 Stig Sjödin, 070-652 77 57

Som vanligt möter vi vårens fåglar på tisdagskvällar i april och maj. Vi åker till för dagen lämpliga platser i Hudiksvalls närhet.

Fågelskådningens dag

10/5

Tid: 10.00-13.00
Samling: Lillfjärden, nedanför Åhlens varuhus
Ansvariga: Karin Svensson, 070-513 48 66
Sven Carlberg, 0650-59 52 89

Den traditionsenliga fågelskådningens dag genomförs i år på en ny plats.

Ornskarpen

15/5

Tid: 18.00
Samling: Vid reningsverket i Strömsbruk
Ansvarig: Ragnar Svensson, 0652, 320 29

Temadag i Silja

24/5

Tid: 07.00
Samling: Hemma hos Kristina Sjöström
(rött hus 3 km från E4)
Ansvarig: Kristina Sjöström, 0650-74 30 37

Vi finkammar byn och undersöker vilka fåglar som finns och vad vi kan göra för att hjälpa fåglarna med till exempel boplatser.

Nattsångare

13/6

Tid: 21.30
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Axbrink, 070-608 99 14

Hoppas inte att det är en otursdag för nattsångare också. Vi beställer en varmfront från sydost i slutet av maj. Då kan vi vänta oss en mängd sjungande fåglar under försommarnatten.

Gnarpskatens naturreservat

29/6

Tid: 12.00
Samling: Gnarpsbadens festplats i Sörfjärden, Gnarp
Ansvarig: Sven Norman, 0652-204 18

Naturskyddsföreningen i Nordanstig gör en vandring efter kusten till Gnarpskatens naturreservat. Vandrigen blir cirka sju kilometer fram och tillbaka. Medtag fika och ett glatt humör.

Vadare

5/8

Tid: 17.30
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Lars G Lindström, 070-629 15 24

Vi åker, beroende på vattenstånd och tillgång till vadare, till någon bra vadarlokal, till exempel Stenö, Söderhamn eller Kyrksjön i Harmånger. På den senare lokalen rastade i fjol otroligt många fåglar.

Vitörarna

6/9

Ansvarig: Karin Svensson, 0650-175 37

Förra årets tur till Gran blev mycket lyckad. I år provar vi att åka till Vitörarna, ungefär halvvägs till Gran. Vi åker från Härte. Som vanligt när det gäller båtturer så är deltagarantalet begränsat så är du intresserad ring till Karin och anmäl dig så snabbt som möjligt. Även om Gran ligger längre ut och borde vara den första plats fåglar rastar på (de som kommer från öst) så kan man nog även på Vitörarna upptäcka någon spännande art.

World BirdWatch Day

4/10

Tid: 07.00
Samling: Lillfjärden
Ansvarig: Mats Sundkvist, 0650-167 29

Årets program avslutas med World Birdwatch Day.

Fåglar från sommaren 2007

Ärtsångare

Enkelbeckasin

Svartmes

Gulhämling

Grönsångare

Näktergal

